

KRONIKA

1965 m. lapkričio 16 d. Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko v. universiteto Istorijos ir filologijos fakulteto mokslinių laipsnių teikimo taryboje Ukrainos TSR MA Kalbotyros instituto jaun. moksl. bendradarbis Nepokupnas Anatolijus, Povilo s., sėkmingai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Arealiniai baltų-slavų kalbinių santykių aspektai“¹.

Oficialūs oponentai: TSRS MA narys-korespondentas filol. m. dr. B. Serebrenikovas ir doc. filol. m. kand. V. Mažiulis.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos sektorius.

Taryba gavo Ukrainos TSR MA Archeologijos instituto bendradarbio V. Petrovo, Latvijos TSR MA Kalbos ir literatūros instituto moksl. bendradarbės filol. m. kand. V. Dambės ir Latvijos Valstybinio universiteto Rusų kalbos katedros doc. filol. m. kand. M. Semionovos teigiamus atsiliepimus.

Darbai būdingas didelis novatoriškumas. Autorius, tyrinėdamas baltų-slavų kalbinių santykių problemą tipologiniu metodu, sėkmingai nagrinėja daugelį šių kalbų detalių, į kurias kalbininkai anksčiau nekreipė dėmesio.

A. Nepokupnas, remdamasis teiginiu, kad baltų ir slavų kalbų santykius geriausiai aiškinti arealiniu požiūriu, nes toks metodas nereikalauja išankstinio atsakymo į klausimą, kokios yra tų kalbų bendrybės – genetinės ar konvergentinės, apžvelgia šių dieninių baltų ir slavų kalbų santykių arealinę problematiką trim aspektais: 1) slavų tarmių salas baltų kalbų respublikų teritorijose, 2) visą baltų ir slavų kalbų teritoriją, kurią sąlygiškai galima laikyti vieningu kalbiniu arealu, ir 3) baltų kalbų ryšius su neslaviškomis kalbomis, kurios, nors ir kaip neigiamas faktorius, vis dėlto įeina į baltų-slavų kalbinių santykių problematiką.

Apžvelgdamas šiuos santykius, autorius remiasi semantiniais ir sintaksiniais reiškiniiais, t. y. tokiais pavyzdžiais, kurie paplitę palyginti dideliuose arealuose, nes tokie reiškiniai leidžia tyrinėtojai pereiti iš vienos kalbos teritorijos į kitos teritoriją, remiantis bendru semantiniu arba sintaksiniu modeliu, kuris nepriklauso nuo konkretaus turinio.

¹ Ареальные аспекты балто-славянских языковых отношений, Изд. „Наукова думка“ Киев, 1964.

Kadangi arealiniai arba dviejų kalbų grupių santykiai, matyt, geriausiai gali būti pavaizduoti specialiaame atlase, A. Nepokupnas kelia (kaip teorinę prielaidą) kai kuriuos bendrojo baltų ir slavų kalbų, o taip pat visų baltų lingvistinio atlaso klausimus. Šiuo atveju autorius remiasi tais teiginiais, kurie dabartiniu metu aktyviai diskutuojami slavų kalbotyroje, svarstant slavų ir baltų kalbų lingvistinio atlaso sudarymo problemą. Pavyzdžiui, disertantas prieina išvadą, kad slavų kalbų salos, kurios yra apsuotos baltų kalbų, galėtų tapti baltų kalbų lingvistinio atlaso tyrinėjimo objektu. Autoriaus nuomone, eilė konkrečių monografijoje apibūdinamų reiškinių (bendros sintaksinės sociatyvinio ir instrumentinio įnagininko formos, tokie žodžių junginiai, kaip *kirsti* 'piauti' *rugius* ir kt.) galėtų būti bandomasis baltų-slavų lingvistinio atlaso klausimų sąrašo eskizas.

Disertantas mėgina aiškinti baltų-slavų kalbinius santykius, atsižvelgdamas ir į baltų-ne slavų kalbų ryšius. A. Nepokupnui pavyko nustatyti lietuvių kalboje ypatingą semantinį veiksmo baigimo konstrukcijos porūšį (pvz., *baigia išnykti*). Ši konstrukcija visai nebūdinga slavų kalboms, bet labai būdinga daugeliui Euroazijos ne indoeuropiečių kalbų.

Autorius knygą baigia žodžiais: „Artimiausias uždavinys... ištirti arealines tipologines baltų ir slavų kalbų bendrybes, ir tik tai padarius, bus galima išspręsti klausimą apie tų bendrybių istorines priežastis“.

Rašydamas monografiją, A. Nepokupnas pasinaudojo labai gausia publikuota literatūra, įvairiais rankraščiniais šaltiniais, kartotekomis, anketomis ir pan. Nepaprastai kruopščiai padarytos įvairios schemos, lentelės, žemėlapiai. Darbas skaitomas lengvai. Nors galima būtų prikišti daugelio teiginių hipotetiškumą, tačiau darbas yra aktualus keliamomis problemomis ir sudaro rimtą indėlį į baltistikos tyrinėjimo istoriją.

Disertacijos tema yra paskelbta straipsnių².

1965 m. lapkričio 16 – 20 d. vyko aštuonioliktoji VVU studentų mokslinė konferencija, skirta Lietuvos TSR 25-mečiui.

Pirmą kartą, nors ir nedideliu, 200 egzempliorių tiražu, buvo atspausdintos pranešimų tezės³. Jos įgalino su dalykais susipažinti iš anksto, aktyvesnės pasidar diskusijos.

Labai gerai praėjo konferencija lietuvių kalbos sekcijoje. Pirmąją dieną dalyvavo 210 žmonių, vyko karštos diskusijos. Antrąją dieną, baigiantis konferencijai, buvo įteikti naujiems nariams SMD nario bilietai.

Lietuvių kalbos sekcijoje (mokslinis vadovas doc. J. Pikčilingis, sekcijos pirmininkas V. Grabauskas) buvo perskaityti šie pranešimai: „Lietuvių kalbos daiktavardžio linksnių sinonimika“ (V k. stud. neakiv. V. Alekna; moksl. vad. doc. J. Pikčilingis), „Stilistiniai žodžio atspalviai“ (II k. stud. D. Tarvydaitė; moksl.

² Науковий збірник КДУ за 1957 рік, Київ, 1958; Программа и тезисы межвузовской диалектологической конференции по изучению русских говоров в прибалтийских республиках, Вильнюс, 1962; Питання історії та культури слов'ян, ч. II, Київ, 1963; Славянська філологія, т. I, Софія, 1963; Конференція по вопросам історії балтійських мов. Програма і тези доповідей, Вильнюс, 1964.

³ XVIII studentų mokslinės konferencijos medžiaga, istorija ir filologija, V., 1965.

vad. doc. J. Pikčilingis), „Apie dviejų kalbos stilių morfologinius bei leksinius skirtumus“ (IV k. stud. A. Kepalaitė; moksl. vad. doc. J. Pikčilingis), „Gramatinės dviejų kalbos stilių skirtybės“ (IV k. stud. N. Kačiušytė; moksl. vad. doc. J. Pikčilingis), „Antonimai patarlėse ir priežodžiuose“ (III k. stud. M. Švabaitė, moksl. vad. doc. J. Pikčilingis), „K. Būgos naujadarai“ (III k. stud. V. Grabauskas; moksl. vad. doc. J. Palionis), „Iš pastabų apie latvių rašytojų R. ir M. Kaudzičių romano „Matininkų laikai“ frazeologijos vertimą į lietuvių kalbą“ (III k. stud. E. Briedytė; moksl. vad. doc. J. Pikčilingis), „Lietuvių literatūrinės kalbos fonemų dažnumas“ (III k. stud. E. Šimkūnaitė; moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis), „Debeikių šnektos balsių fonologinė sistema“ (IV k. stud. O. Baliukaitė, moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis), „Šaukėnų šnektos balsių fonologinė sistema“ (IV k. stud. R. Venckutė; moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis).

Žiuri komisija I vietą skyrė R. Venckutei, II – O. Baliukaitei ir D. Tarvydaitei, III – A. Kepalaitei ir E. Šimkūnaitei.

Rusų ir užsienio kalbų sekcijoje (mokslinis vadovas doc. R. Mironas, sekcijos pirmininkė L. Rutkauskaitė) buvo perskaityti šie pranešimai: „Kai kurie frazeologizmų tipai Lietuvos rusų tarmėse“ (IV k. stud. U. Persianova; moksl. vad. filol. m. kand. M. Sivickienė), „Apribojamųjų dalelių vaidmuo prancūzų kalbos sakinyje“ (IV k. stud. V. Lukoševičius; moksl. vad. filol. m. kand. D. Čebelis), „Žodžių tvarka „Rolando giesmėje““ (III k. stud. L. Krupaitytė; moksl. vad. filol. m. kand. D. Čebelis), „Dabartinės anglų kalbos morfema -mal-“ (IV k. stud. Z. Šiušaitė; moksl. vad. vyr. dėst. E. Pareigyte), „Struktūralistų pažūros į gramatiką“ (IV k. stud. L. Rutkauskaitė; moksl. vad. vyr. dėst. A. Steponavičius), „Kalbinės jumoro priemonės ankstyvuosiuose A. Čechovo apsakymuose“ (IV k. stud. M. Gudzinskaitė; moksl. vad. filol. m. kand. E. Kėdaitienė), „Peizažo vaizdavimo kalbinės priemonės S. Aksakovo kūriniuose“ (IV k. stud. T. Kulešova; moksl. vad. filol. m. kand. E. Kėdaitienė).

Žiuri komisija I vietą skyrė Z. Šiušaitei, II – L. Rutkauskaitei.

1965 m. gruodžio mėnesį vyko respublikinė studentų mokslo darbų apžiūra, kuriai iš Vilniaus Valstybinio universiteto buvo pristatyti 9, iš Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto – 10, iš Šiaulių pedagoginio instituto – 3 kalbiniai darbai.

I vieta paskirta VVU IV k. stud. R. Venckutei už darbą „Šaukėnų šnektos balsių fonologinė sistema“. Mokslinis vadovas vyr. dėst. A. Girdenis. R. Venckutės darbas – pirmasis dialektologinis darbas, pasižymjis metodu naujumu. Jame nuosekliai laikomasi struktūrinės lingvistikos principų. Autorė sugebėjo pastebėti subtilias fonetines šnektos ypatybes.

II vietą paskirta VVPI III k. stud. R. Lesmanavičiūtei už darbą „Lietuvių literatūrinės kalbos priebalsiai *p* ir *b*“ (mokslinis vadovas – doc. E. Mikalaukaitė) ir VVU IV k. stud. O. Baliukaitei – „Debeikių šnektos fonologinė sistema“ (moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis).

III vieta paskirta VVPI IV k. stud. J. Radžinskaitei, V. Rimkutei, N. Rameikaitei, R. Jasudavičiūtei už darbą „The Usage of Tenses in their Relations with the Adverbial Modifier of Time“ (moksl. vad. doc. B. Piesarskas), ŠPI III k. stud. L. Varnelytei už darbą „Dialektizmai Rešetnikovo apysakoje „Подлиновцы““ (moksl. vad. vyr. dėst. G. Šarka), VVU II k. stud. D. Tarvydaitei už darbą „Stilistiniai žodžių atspalviai“ (moksl. vad. doc. J. Pikčilingis).

1965 m. gruodžio 23 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto mokslinių laipsnių teikimo taryboje Rasimavičius Antanas, Antano s., sėkmingai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Veiksmažodiniai žodžių junginiai su įnagininku dabartinėje lietuvių literatūrinėje kalboje“.

Darbo vadovas – doc. filol. m. kand. J. Palionis. Oficialieji oponentai: prof. M. Račkauskas ir filol. m. kand. V. Ambrazas.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos sektorius.

A. Rasimavičius aiškina tik dalį įnagininko junginių tipų, t. y. tuos, kurių įnagininkas vienokiais ar kitokiais ryšiais yra veiksmažodžio valdomas.

Autorius atsisakė metodo išaiškinti visus teorinius kalbininkų prieštaravimus ir pasistengė pagrįsti savo pateikiamą veiksmažodinių junginių su įnagininku sistemą nuosekliu, logiškai ir struktūriškai pagrįstu apžvelgiamų konstrukcijų skirstymu.

Disertacija susideda iš pratarinės, įvado, penkių pagrindinių skyrių ir išvadų.

Įvade analizuojama, kaip yra apibūdinusios įnagininko reikšmės žymiausias lietuvių kalbos gramatikos ir kiti naujesni darbai.

Disertantas teigia, jog žodžių junginys nėra nominatyvinė kalbos priemonė; žodžių junginys egzistuoja tik sakinyje.

Pirmame skyriuje „Objektinius santykius reiškiantys žodžių junginiai“ apžvelgiami įnagininkai, einą tiesioginiu ar netiesioginiu papildiniu. Reikšmės aptartos, atsižvelgiant į pagrindinio (veiksmažodžio) ir į priklausomojo (įnagininko) nario reikšmę bei santykį.

Antrame skyriuje „Būdo santykius reiškiantys žodžių junginiai“ autorius apžvelgia instrumentinį, tautologinį, sociatyvinį, panašumo ir visumos įnagininkus, susijusius su veiksmažodžiu bendru būdo santykiu.

Likusiuose skyriuose nagrinėjami veiksmažodžių junginiai, skirti priežasties, vietos ir laiko įnagininkams.

Labai naudinga lietuvių kalbos sintaksei junginių su kokybės įnagininku apžvalga, kur gerai išryškinti dvigubi šios reikšmės įnagininko sintaksiniai ryšiai ir santykiai su dalyvinėmis konstrukcijomis. Gerai apibūdinta pažymiųjų įtaka sintaksei įnagininko funkcijai ir visų pirma – aplinkybinės funkcijos išryškėjimui.

Disertacijoje nušviesta ne tik įnagininko vartoseną, bet ir jo sinoniminiai ryšiai su kai kuriais kitais linksniais bei prielinksninėmis konstrukcijomis. Gerai aptartas priemonės įnagininkas su vietininko sinonimika. Šiuo atveju A. Rasimavičiaus darbas yra naudingas ir kalbos praktikai.

Autorius remiasi gausia medžiaga, surinkta iš grožinės literatūros bei tautosakos, todėl darbe gerai atsispindi literatūrinės kalbos normos. Liaudies kalbos

pavyzdžiai darbe mažai tepanaudoti, todėl ir teiginiai apie jų vartoseną lieka neįrodyti arba abejotini.

Oficialūs oponentas prof. M. Račkauskas, vertindamas A. Rasimavičiaus darbą, pasakė: „Darbe apibūdinta dabartinės lietuvių kalbos įnagininko vartoseną deda tvirtą pamatą tolesniems darbams, kurie sieks ištirti tiek atskirai paimtą lietuvių kalbos įnagininko reikšmių raidą, tiek lietuvių kalbos įnagininko ryšį su kitomis indoeuropiečių kalbomis, visų pirma su slavų kalbomis, kuriose įnagininko linksnis savo funkcijomis daugeliu atvejų labai artimas lietuvių kalbos įnagininkui“.

Disertacijos tema yra paskelbta straipsnių⁴.

1966 m. vasario 17 d. Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko vardo universiteto Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Vanagas Aleksandras, Prano s., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Lietuvos TSR upių vardų daryba“.

Darbo vadovas – doc. filol. m. kand. V. Urbutis. Oficialieji oponentai: prof. M. Račkauskas ir doc. filol. m. kand. V. Mažiulis.

Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedra.

Taryba gavo Latvijos TSR MA Kalbos ir literatūros instituto mokslinės bendradarbiės V. Dambės ir Estijos TSR MA Kalbos ir literatūros instituto mokslinių bendradarbių filol. m. kand. V. Palio ir M. Norviko teigiamus atsiliepimus.

A. Vanago disertacija – pirmas tokio pobūdžio ir tokios didelės apimties (471 mašinraščio psl.) darbas visoje lietuvių toponimijos tyrinėjimo istorijoje.

Disertacija susideda iš pratarinės, įvado, dviejų pagrindinių dalių (vienažodžiai upių vardai ir kelių žodžių upių vardai), skyriaus, kuriame nagrinėjami probleminiai kai kurių upių vardų darybos klausimai, ir panaudotos literatūros bei sutrumpinimų sąrašo. Ypač vertingi darbo gale pridėti 46 upių vardų darybos afiksų paplitimo žemėlapiai.

Disertacijos įvade aptariami įvairūs upių vardų darybos nagrinėjimo klausimai, kritiškai vertinamos kitų tarybinių ir užsienio kalbininkų svarbiausios tais klausimais nuomonės. Čia taip pat sustojama prie tikrinių žodžių „lingvistinės pozicijos“, tikrinių žodžių vietos kitų žodžių tarpe problemos.

Disertantas, remdamasis daugybe literatūros, daro išvadą, kad tikriniai žodžiai neišreiškia sąvokos ir kad jie yra mažiau motyvuoti, negu bendriniai žodžiai.

Autorius darbe vadovaujasi savo sudaryta pirmąja struktūrine Lietuvos upėvardžių klasifikacija, kruopščiai išnagrinėja apeliatyvų ir toponimų sistemų skirtumus, išanalizuoja pirminių ir antrinių upėvardžių darybos ypatumus, panaudoja, skirtingai nuo ankstesnių šios rūšies darbų, vedinių analizei žodžių derivacijos (darybinį) metodą.

⁴ Lietuvių kalbotyros klausimai, t. IV, V., 1961; t. IV, 1961; LTSR MA Darbai, SA, t. 2(15), 1963; Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas, V., 1963; Lietuvių kalbos morfologinė sandara ir jos raida, V., 1964; „Baltistica“, 1(2), V., 1966.

Daugiausia vietos skiriama priesaginiams upėvardžiams: jie sudaro apie trečdalį visų upių vardų. Apžvelgęs visus priesagų vedinius, disertantas, remdamasis priesagų paplitimo žemėlapiais, aptaria svarbesnes upių vardų priesagų geografijos ypatybes.

Priešdėliniai upių vardai disertacijoje nagrinėjami visi, o galūnių darybos – tik aiškesni atvejai.

Nemaža vietos skirta sudurtinių upių vardų darybai. Pirmiausia upių vardai apžvelgiami pagal sandus ir jų jungimo būdus. Nurodoma, kaip keičiasi antruoju sandu einančio žodžio kamiengalis. Skyriaus pabaigoje padaroma išvada apie sudurtinių upių vardų semantikos ypatumus.

Antroji darbo dalis skirta kelių žodžių upių vardams nagrinėti. Čia daugiausia apsistojama prie kilmininkinių ir kvalifikacinių upių vardų.

Disertacijos gale pateikiami penki atskiri straipsniai, skirti nagrinėti probleminiams kai kurių Lietuvos upių vardų darybos klausimams (1. „Sinkopė dvikamieniuose upėvardžiuose su antruoju sandu -up-“, 2. „Dunėprėlis, Dniėpras ir kt.“, 3. „Dėnė, Dėnija (Dangė)“, 4. „Dunėjus, Dunėjus ir kt.“, 5. „Labguva“). Šie straipsniai įdomūs ir vertingi, bet kai kurie jų (pvz., Danė, Danija), oficialaus oponento prof. M. Račkausko nuomone, su disertaciniu darbu mažai tesusieja, tačiau jie yra labai vertingi ir reikšmingi kalbos istorijai.

Darybinė upėvardžių analizė yra nepaprastai svarbi ir kitiems upėvardžių tyrinėjimo aspektams. Be jos negali apsieiti lyginamasis hidronimų tyrinėjimas, ji padeda išaiškinti ir daugelio upėvardžių etimologiją.

Darbo autorius kai kuriuos Lietuvos upių vardų darybos formantus lygina su latvių, prūsų, neretai ir su slavų kalbų formantais. Daugelis nagrinėjamų lietuviškų upių vardų duoda vertingos medžiagos lietuvių ir kitų baltų tautų etnogenezės klausimams nušviesti, todėl A. Vanago darbas yra svarbus ne tik lietuvių kalbotyrai, bet ir apskritai baltų filologijai.

Pagrindinės disertacijos mintys yra išdėstytos straipsniuose⁵.

1966 m. gegužės 14 d. Šiaulių K. Preikšo v. pedagoginio instituto X studentų mokslinės draugijos konferencijos Lietuvių kalbos ir literatūros sekcijoje (vadovas – Lietuvių kalbos ir literatūros katedros vedėjas vyr. dėst. Č. Grenda) VVU IV k. stud. O. Baliukaitė skaitė pranešimą „Debeikių šnektos balsių fonologinė sistema“. Pranešėja atsakė į gausius klausytojų klausimus.

1966 m. gegužės 14 d. lietuvių kalbos būrelis šventė savo gyvavimo dvidešimtmetį.

1946 m. kovo 28 d. prof. J. Balčikonio bei dėstytojų J. Kruopo ir V. Kostelnickio iniciatyva buvo įkurtas kalbotyros (vėliau pavadintas lietuvių kalbos) būrelis, kurio tikslas – tyrinėti bendrosios kalbotyros ir ypač lietuvių kalbos moks-

⁵ Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Mokslo darbai, t. XI, V., 1960; „Kalbos kultūra“, sąs. 2, V., 1962; LTSR MA Darbai, SA, t. I (14), 1963; Kalbotyra, t. X, 1964.

lo klausimus, o taip pat domėtis lietuvių kalbos tarmėmis, istorija, žodynu, stilistika, vertimais.

Į iškilmingą susirinkimą atvyko svečiai iš LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto, Pedagoginio instituto, VVU Lietuvių kalbos katedros dėstytojai ir būrelio nariai.

Susirinkimui vadovavo vienas pirmųjų būrelio pirmininkų doc. J. Palionis.

Sveikinimo žodį tarė doc. J. Pikčilingis. Būrelio pirmininkė D. Tarvydaitė perskaitė pranešimą „Iš būrelio istorijos“.

Per dvidešimtmetį būrelio nariai parašė 106 svarbesnius mokslinius darbus, suruošė 200 susirinkimų, išleido 25 „Lingua“ numerius (eina nuo 1958 m.), išugdė daug rimtų kalbos mokslo darbininkų. Iš buvusių būrelio narių jau 14 apgynė kandidatines disertacijas: V. Grinaveckis, E. Grinaveckienė-Šopaitytė, A. Lai-gonaitė, J. Paulauskas, B. Petraitytė, A. Piročkinas, A. Sabaliauskas, V. Urbutis, A. Vanagas, buvę būrelio nariai – J. Kazlauskas ir Z. Zinkevičius apgynė o V. Mažiulis ir J. Palionis rašo daktaro laipsnio disertacijas. (

Per pirmąjį penkmetį (1946–1950) būrelis daugiausia dėmesio skyrė dialektologijai. Taip pat buvo rašomi darbai iš bendrosios kalbotyros.

1951–1955 m. būrelio veikla labai įvairi. Be pranešimų rašymo, nariai aktyviai dirbo ir kalbos praktikos darbu: taisė Vilniaus miesto iškabas, skaitė paskaitas rajonų mokyklose, pradėjo dalyvauti SMD konferencijose, rinko medžiagą Lietuvių kalbos dialektologiniam atlasui, vyr. dėst. J. Kabelkos vadovaujami išvertė į lietuvių kalbą ir išleido prof. J. Endzelyno veikalą „Baltų kalbų garsai ir formos“.

1956/1958 m.m. būrelio veikla kiek susilpnėjo, nes suskilo į daugelį smulkesnių būrelių. 1958/1960 m.m. būrelis vėl atgyja: pradama leisti „Lingua“, skaitoma daugiau pranešimų SMD konferencijose. Pažymėtinas II k. stud. A. Girdenio darbas „Balsių asimiliacijos reiškiniai Tirkšlių tarmėje“, laimėjęs I vietą konferencijoje ir išspausdintas „Kalbotyros“ IV tome (1962 m.).

1960/1961 m.m. XIV SMD konferencijoje perskaityti jau 6 pranešimai. Būrelio nariai išvertė į lietuvių kalbą prof. J. Endzelyno „Senprūšu valoda“, bet iki šiol vis dar neišspausdino.

1961–1965 m. būreliui ima vadovauti vyr. dėst. A. Girdenis. Įsikuria stilistų sekcija. Pagrindinis jos darbas – medžiagos rinkimas stilistikos pratyboms, frazeologiniam žodynėliui, mokslinių pranešimų rašymas konferencijoms, lentos „Kalbėkime taisyklingai!“ leidimas, kalbinių straipsnelių rašymas „Tarybiniam studentui“ ir kiti kalbos kultūros dalykai. Dialektologų sekcija nesitenkino vien tarmių aprašymais, bet pradėjo orientuotis į struktūrinius ir statistinius metodus. Pasirodo pirmieji fonologiniai darbai. III k. stud. R. Venckutės darbas „Balsio e pakitimai tarmėse“ laimėjo I vietą XVII SMD konferencijoje ir diplomą visasąjunginėje studentų darbų apžiūroje.

Jubiliejiniais metais būrelyje veikia dvi sekcijos: 1) struktūrinės ir lyginamosios kalbotyros ir 2) stilistikos.

Apie būrelio veiklą savo atsiminimais pasidalijo V. Grinaveckis, A. Girdenis, J. Kabelka, J. Kazlauskas, J. Palionis, A. Pupkis, A. Rybelis, J. Senkus, V. Urbutis, Z. Zinkevičius, studentė R. Venckutė. Labiausiai pasižymėjusios

būvelio narės – A. Kepalaitė, M. Švabaitė, D. Tarvydaitė, R. Venckutė – buvo apdovanotos VVU Garbės raštais.

Iškilmingo susirinkimo metu buvo apsvarstytas ir priimtas kreipimasis į studentus, išspausdintas „Tarybinio studento“ Nr. 16 (563) (1966.V.25).

*

1966 m. gegužės 17 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo taryboje Daunienė Zoja, Povilo d., apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Prekybos leksika XV – XVII amž. pradžios baltarusių kalbos reikšmų raštuose“.

Darbo vadovas – filol. m. kand. A. Antonovičius. Oficialieji oponentai: filol. m. dr. prof. M. Židovič ir filol. m. kand. A. Žuravskis.

Disertaciją recenzavo Baltarusijos TSR Valstybinio Lenino vardo universiteto Baltarusių kalbos katedra.

Taryba gavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto vyr. dėst. filol. m. kand. O. Šulienės teigiamą atsiliepimą.

Z. Daunienės disertaciją sudaro įvadas, dvi dalys ir išvados. Darbo gale duodamas žodynas-rodyklė.

Darbe pateikiama gausi faktinė medžiaga, surinkta iš daugelio aktų leidinių, pavyzdžiui, iš Vilniaus archeografinės komisijos leidžiamų aktų, Archeografinio rinkinio, įvairių Lietuvos Metrikos leidinių, Lietuvos Statuto ir daugelio kitų baltarusiškų XV – XVII amž. tekstų rinkinių.

Autorė pagrįstai atkreipė dėmesį į sprendimą tokių klausimų, kaip nurodytos leksinės-semantinės žodžių grupės reikšmių nustatymas, prekybinės leksikos susiformavimo būdų ir šaltinių nagrinėjimas, baltarusiškos leksikos specifikos išaiškinimas, lyginant su kitomis, daugiausia kaimyninėmis, kalbomis ir tolimesnio prekybinės leksikos likimo analizė baltarusių kalbos istorijoje.

Visa tai Z. Daunienės darbu daro vertingą ne tik baltarusių kalbos istorikams, bet ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, ypač jos prekybinių ryšių XV – XVII amž., nagrinėjimui.

Disertacijoje nagrinėjamoji medžiaga suskirstyta pagal tematinės grupes.

Pirmajame skyriuje „Leksika, reiškianti prekybos procesą“ išnagrinėtos 7 leksinės-semantinės grupės. Įdomios autorės pastabos apie kai kurių žodžių vartojimą. Z. Daunienė teigia, kad pagrindinė šių grupių leksika yra paveldėta iš senosios rusų kalbos, į kurios sudėtį įeina žodžiai iš bendrosios slavų epochos ir skoliniai iš kitų kalbų, pvz.: торговля, вес, цена, купец, корчма, мостовое ir kt.

Antrąjį darbo skyrių sudaro „Leksika, reiškianti prekių matavimo vienetus ir pinigus“. Čia nagrinėjami prekių matavimo vienetų, pinigų ir piniginių vienetų pavadinimai.

Remdamasi tiriamąja medžiaga, autorė nurodo, kad tuo metu Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje nebuvo vieningų matavimo vienetų. Tai, žinoma, ir apsprendė nevienodų pavadinimų vartojimą.

Disertacijos tema yra paskelbta straipsnių⁶.

⁶ Программа и тезисы Межреспубликанской конференции по изучению лексики старобелорусских письменных памятников XV – XVII вв., Вильнюс, 1964; Kalbotyra, t. XI, V., 1965.

1966 m. gegužės 17 d. Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo taryboje Šukys Jonas, Leono s., sėkmingai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją „Pontininkų ir vakarinių puntininkų tarmių sintaksės ypatybės (Kai kurios vientisinio sakinio ypatybės ir sudėtinis sakinyš)“.

Darbo vadovas – LTSR MA akad. filol. m. dr. prof. **B. Larinas**. Oficialieji oponentai: prof. M. Račkauskas ir filol. m. kand. J. Žukauskaitė.

Darbą recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedra.

Darbų, skirtų vien tarmių sintaksės problemoms, lietuvių kalbotyroje dar nebuvo, todėl J. Šukys, rašydamas disertaciją, parodė didelį novatoriškumą, nes tai pirmasis tokios apimties (444 psl.) darbas iš lietuvių kalbos tarmės sintaksinių ypatybių.

Darbą sudaro įvadas, kai kurių vientisinio sakinio ypatybių apžvalga, sudėtinio sakinio nagrinėjimas. Darbą papildo tekstai ir sintaksės reiškinių geografią iliustruojantys žemėlapiai.

Įvade autorius aptaria disertacijos objektą, tikslą ir metodą, nurodo medžiagos šaltinius ir jos pateikimo principus, apibūdina pasirinktąją transkripciją.

Svarbus įvado skyrelis, kuriame aprašomas nagrinėjamos tarmės plotas, apibūdinamos svarbiausios šių tarmių fonetinės ypatybės. J. Šukys daug kur patikslina lietuvių kalbos tarmių žemėlapi.

Apžvelgdamas vientisinių sakinių, autorius liečia tik tas ypatybes, kurios aprašomosiose tarmėse įvairuoja arba skiriasi nuo daugelio kitų lietuvių kalbos tarmių atitinkamų ypatybių. Įdomūs ir vertingi kalbos raidos pažinimui yra kai kurių tarminių konstrukcijų (pvz.: vardininkas su bendratimi *reikia darbas dirbti* ir *darbą dirbti*, jis buvo mokytojas ir buvo mokytoju) palyginimai su latvių, rusų, baltarusių ir ukrainų tarmėse vartojamomis panašiomis konstrukcijomis.

Gana išsamiai aprašyti ir išanalizuoti pontininkų ir vakarinių puntininkų tarmių sudėtiniai sakiniai. Sudėtinius sakinius pirmiausia skirsto į jungtukinius ir bejungtukius, o toliau kiekvieną skyrių analizuoja dar smulkiau. Remdamasis gausia tarmės medžiaga, konstatuoja, kad tarmės sudėtinų sakinių sudaromųjų dalių nurodomieji santykiai niekuo nesiskiria nuo literatūrinės kalbos, o tik skiriasi savo paprastumu ir nesudėtingumu kai kurios sakinių jungimo leksinės-gramatinės priemonės.

Paskutinėje darbo dalyje įdomūs ir gyvi pavyzdžiai iliustruoja sudėtingų sudėtinų sakinių sandarą ir tiesioginę bei netiesioginę kalbą.

Darbo gale pridėti žemėlapiai su pažymėtomis kai kurių sintaksinių konstrukcijų išplitimo ribomis padeda akivaizdžiai palyginti kai kuriuos aprašomųjų tarmių kalbos faktus.

Ypač verta disertacijos išvada, kad sintaksės izoglosos neremia pontininkų ir puntininkų ribos, nustatytos pagal vieną, nors ir labai ryškia fonetinę ypatybę, o daugiau sutampa su kirčio atitraukimo izoglosomis.

Nors J. Šukio disertacija turi neabejotiną teorinę ir praktinę reikšmę, tačiau joje neišvengta ir trūkumų. Darbo skaitymą ypač apsunkina pavyzdžių užrašymas transkribuotai.

Pagrindinės disertacijos mintys išdėstytos straipsniuose⁷.

1966 m. birželio 23 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo taryboje Valiulytė Elena, Vinco d., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Galininko prielinksnių reikšmės ir vartojimas dabartinėje lietuvių kalboje“.

Darbo vadovas – LTSR MA akad. prof. J. Balčikonis. Oficialūs oponentai: LTSR MA akad. ist. m. dr. prof. J. Žiugžda ir filol. m. kand. J. Kabelka.

Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedra.

E. Valiulytė disertacijoje išaiškino, kaip šių dienų mūsų kalboje vartojami galininko prielinksniai. Ji surinko daug medžiagos iš tarmių ir grožinės literatūros kūrinių. Savo sistemingumu, medžiagos gausumu disertacija toli prašoka esančius darbus apie prielinksnių vartojimą.

Disertaciją sudaro trumpa pratarmė, įvadas, pagrindinė dalis ir išvadinis skyrelis. Pridėtas panaudotos literatūros ir šaltinių sutrumpinimų sąrašas.

Įvade paliečiami svarbesni teoriniai klausimai (prielinksnių reikšmė, jų sintaksinė funkcija ir kt.), su kuriais susiduriama, nagrinėjant surinktą medžiagą. Prielinksnio reikšmę E. Valiulytė nustatė žodžių junginyje, žiūrėdama ir linksnio reikšmės ir to žodžio, nuo kurio linksnis su prielinksniu priklauso, reikšmės. Autorė laikosi nuomonės, kad prielinksniai turi ir leksinę, ir gramatinę reikšmes.

Įvade taip pat aptariami G. Neselmano, A. Šleicherio, F. Kuršaičio, J. Endzelyno, E. Frenkelio, J. Jablonskio ir kt. darbai lietuvių kalbos prielinksnių tyrinėjimo srityje.

Didžiausias – pagrindinis skyrius, kur nagrinėjamos prielinksnių, vartojamų su galininko linksnium, reikšmės ir jų vartojimas. Prielinksniai išdėstyti abėcėlės tvarka (*apie, aplink, iš, pagal, palei, pas, paskui, po, prieš, pro, už*).

Atskirai aprašomi tarminiai, retesni ar vienareikšmiai prielinksniai, pasitaikantys ir literatūrinėje kalboje (*par, už, apie, apšuk, apžargui, kiaurai, skradžiai, perdėm, išilgai, skersai, įstrižai, įkypai, įkrypai, įsklimbai, įstrigai, įvijai*).

Išvadinjame skyrelyje trumpai apžvelgiami prasminiai santykiai, reiškiami galininko prielinksniais (erdvės, laiko, lyginimo, priežasties, kiekybiniai, turinio, pavadinimo, kitimo ir kt.). Kai kurie iš minėtų santykių reiškiami daugeliu prielinksnių, kiti – tik vienu kitu.

Autorė ne kartą kalba apie tai, kurie prielinksnių vartojimo atvejai leistini mūsų dienų kalboje, kurie yra tarminiai ar svetimi. Disertantei ne visur pavyko pakankamai aiškiai atriboti kai kurias tarmybes nuo literatūrinės kalbos normų.

⁷ Lietuvių kalbotyros klausimai, t. V, 1962; t. VI, 1963; „Tarybinė mokykla“, 1964, Nr. 4; LTSR MA Darbai, S A, t. 1(18), 1965.

Darbe pasigendama pavyzdžių iš mūsų publicistikos, kritikos, literatūros, istorijos mokslo raštų, tačiau tai nė kiek nemenkina kruopščiai iki smulkiusių reikšmės niuansų atlikto lietuvių kalbos prielinksnio tyrinėjimo.

Darbas parašytas aiškia, taisyklinga kalba, lengvai skaitomas.

Pagrindinės disertacijos mintys išdėstytos straipsniuose⁹.

1966 m. spalio 27–28 d. vyko devynioliktoji SMD konferencija.

Pranešimų tezės išspausdintos⁹.

Lietuvių kalbos sekcijoje (moksl. vadovas doc. J. Pikčilingis, sekcijos pirmininkė D. Tarvydaitė) perskaityti ir aptarti šie pranešimai: „Dabartinės lietuvių kalbos įgamininko reikšmės ir funkcijos“ (IV k. stud. V. Grabauskas; moksl. vad. doc. J. Kazlauskas), „Sintaksiniai grožinio ir mokslinio stiliaus skirtumai“ (V k. stud. A. Kepalaitė; moksl. vad. doc. J. Pikčilingis), „Tikrinių vardų perifravavimas grožinėje literatūroje ir publicistikoje“ (III k. stud. D. Bajorūnaitė; moksl. vad. J. Pikčilingis), „Euritmijos ypatybės grožinėje prozoje“ (IV k. stud. neakiv. A. Matekūnaitė; moksl. vad. J. Pikčilingis), „Lyginamosios konstrukcijos S. Nėries poezijoje“ (V k. stud. V. Čelutkaitė; moksl. vad. doc. J. Balkevičius), „Žodžio stilistinio atspalvio perteikimas į kitą kalbą“ (III k. stud. D. Tarvydaitė; moksl. vad. J. Pikčilingis), „Lietuvių literatūrinės kalbos daiktavardžio galūnių fonetinė struktūra“ (V k. stud. O. Siaurusevičiūtė; moksl. vad. A. Girdenis), „Pavėzgių šnektos nekirčiuotas žodžio galas“ (IV k. stud. E. Šimkūnaitė; moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis), „Seredžiaus ir Kriūkų tarmių vokalizmo bendrumai ir skirtumai“ (IV k. stud. N. Baltrušaitytė; moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis), „Daiktavardžio kirčiavimo paradigms svyravimai Debeikių tarmėje“ (V k. stud. O. Baliukaitė, moksl. vad. A. Girdenis), „Žemutinio pakilimo balsiai (e ir a) XVI–XVII a. lietuvių rašto paminkluose“ (V k. stud. R. Venckutė; moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis).

Konferencijoje dalyvavo ir skaitė pranešimus Rygos Valstybinio P. Stučkos vardo universiteto studentės: K. Iesala „I. Simonaitytės „Viliaus Karaliaus“ vertimas į latvių kalbą“ (moksl. vad. R. Bertulis) ir I. Bišuka „A. Baranausko „Anykščių šilelio“ vertimas į latvių kalbą“ (moksl. vad. R. Bertulis).

Žiuri komisija I vietą skyrė V. Grabauskui, II – O. Baliukaitei ir III – A. Kepalaitei.

Užsienio kalbų sekcijoje (moksl. vad. filol. m. kand. A. Laučka, sekcijos pirmininkas A. Kruglinskas) buvo perskaityti ir aptarti šie pranešimai: „Kalbos dalių mokslas struktūrinėje gramatikoje“ (V k. stud. L. Rutkauskaitė; moksl. vad. vyr. dėst. A. Steponavičius), „Uolto Vitmeno poemos „Vieškėlio daina“ sintaksinės stilistikos priemonės“ (V k. stud. A. Sipaitytė; moksl. vad. vyr. dėst. S. Nedelijaeva-Steponavičienė), „Epitetai, skirti išorinei veikėjų charakteristikai,

⁹ LTSR MA Darbai, SA, t. 1(16), 1964; Lietuvių kalbos morfologinė sandara ir jos raida, 1964; „Kalbos kultūra“, sąs. 5, 1963; sąs. 7, 1964.

⁹ XIX studentų mokslinės konferencijos pranešimų tezės, filologija ir istorija, V., 1966.

Š. Snou romane „Lūkesčių metai“ (V k. stud. N. Subatavičiūtė; moksl. vad. S. Nedeliajeva-Steponavičienė), „Veiksmažodžių junginiai su bendratimi, sudarantieji vieną sintaksinį vienetą“ (V k. stud. N. Aramavičiūtė; moksl. vad. vyr. dėst. I. Meiksinaitė), „Veiksmažodžių junginiai su prielinksnine grupe dabartinėje vokiečių kalboje“ (V k. stud. J. Gečiauskas ir A. Račas; moksl. vad. vyr. dėst. I. Meiksinaitė), „Daiktavardžių junginiai su keletu būdvardžių“ (V k. stud. R. Lukošiuonaitė; moksl. vad. I. Meiksinaitė), „Reklamų ir skelbimų kalbos ypatybės“ (V k. stud. V. Vaičiūnaitė, moksl. vad. filol. m. kand. D. Čebelis), „Veiksnių inversija savarankiškame sakinyje Sent-Egziuperi knygoje „Vol de nuit““ (V k. stud. V. Riaukaitė, moksl. vad. dėst. K. Kaziūnienė).

Žiuri komisija geriausiai pripažino N. Subatavičiūtės, N. Aramavičiūtės ir V. Riaukaitės darbus.

1966 m. gruodžio mėn. vyko respublikinė aukštųjų mokyklų studentų mokslinių darbų apžiūra. Apžiūrai pristatė VVU – 15 darbų, VVPI – 4, ŠPI – 2. Visai nepateikė apžiūrai darbų VVPI Rusų kalbos katedra, maža jų pristatė ir VVU Užsienio kalbų katedros.

I vieta pripažinta IV k. stud. neakiv. A. Matekūnaitei už darbą „Euritmijos ypatybės prozoje“ (moksl. vad. doc. J. Pikčilingis).

II – VVPI Lietuvių kalbos ir literatūros fakulteto V k. stud. I. Romanecienei už darbą „Lietuvių asmenvardžiai, jų formos ir nauji vartojimo polinkiai“ (moksl. vad. K. Kuzavinis) ir VVU Lietuvių kalbos ir literatūros spec. IV k. stud. E. Šimkūnaitei – „Pavėzgių šnektos (Pakruojo raj.) nekirčiuotas žodžio galas“ (moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis).

III – ŠPI Rusų kalbos ir literatūros spec. III k. stud. V. Buivydaitei – „Rusų kalbos neprielinksninis kilmininkas“ (moksl. vad. vyr. dėst. J. Jurkėnas), VVPI Užsienio kalbų fakulteto anglų k. spec. V k. stud. R. Eičaitei, D. Vencutei už darbą „Anglų ir lietuvių kalbų išskaičiuojamosios intonacijos fizinės struktūros klausimu“ (moksl. vad. filol. m. kand. Br. Svecevičius), VVU Lietuvių kalbos ir literatūros spec. III k. stud. D. Bajorūnaitei už darbą „Tikrinių vardu perifrazavimo rūšys publicistikoje ir grožinėje literatūroje“ (moksl. vad. doc. J. Pikčilingis).

1966 m. gruodžio 1–2 d. VVU Rusų kalbos katedra suorganizavo Rusų dialektologijos tarprespublikinę studentų mokslinę konferenciją.

Konferencijos darbe dalyvavo daugelio aukštųjų mokyklų studentai, katedros dėstytojai ir rusų kalbos ir literatūros specialybės studentai.

Konferencijos programa ir tezės išspausdintos VVU rotoprintu¹⁰.

Perskaityti ir apsvarstyti šie pranešimai: „Veiksmažodžiai, turį bendrą reikšmę „mušti – daužyti“ Pečioros baseino tarmėse“ (Leningradas, N. Petrova; moksl. vad. doc. L. Ivaško), „Daiktavardžių daugiskaitos vardininkas Voronežo sri-

¹⁰ Программа и тезисы межреспубликанской студенческой научной конференции по вопросам русской диалектологии, В., 1966.

ties tarmėse“ (Voronežas, II k. stud. A. Čerenkova; moksl. vad. prof. B. Sobnikova), „Kai kurios pastabos apie Buchovinoje gyvenančių rusų šnekamąją kalbą“ (Černovcai, IV k. stud. S. Chebas; moksl. vad. doc. V. Stolbunova), „Daiktavardžių ir veiksmazodžių daryba Latvijos TSR rusų tarmėse“ (Ryga, III k. stud. V. Bolotova; moksl. vad. doc. L. Nemceva), „Pravardės Demiansko rajono (Novgorodo sr.) tarmėse“ (Novgorodas, III k. stud. A. Vasiljevas; moksl. vad. vyr. dėst. A. Nikitinas), „Kai kurie frazeologinių junginių tipai Lietuvos TSR rusų tarmėse“ (Vilnius, V k. stud. U. Persianova; moksl. vad. doc. M. Sivickienė), „Viškų (Daugpilio raj.) leksika, apibūdinanti žmogų“ (Daugpilis, III k. stud. J. Baranovskaja; moksl. vad. filol. m. kand. A. Sinica), „Lietuvos TSR rusų tarmių leksika, apibūdinanti žmogų“ (Vilnius, III k. stud. Z. Gimbickaja; moksl. vad. doc. M. Sivickienė), „Vaizdingoji-ekspresyvinė leksika Voronežo srities tarmėse“ (Voronežas, III k. stud. N. Kalitvina, moksl. vad. prof. V. Sobnikova), „Kai kurių valgių tarminiai pavadinimai Lietuvos TSR rusų tarmėse“ (Vilnius, III k. stud. L. Kijaničenko; moksl. vad. filol. m. kand. E. Marčenko), „Dėl Bielaja Krinica (Černovcų sr.) gyvenvietės tarmės žodyno sudarymo“ (Černovcai, IV k. stud. E. Fedotova; moksl. vad. doc. V. Stolbunova), „Žvejybos leksika Viškų rusų senbuvių tarmėje (Latvijos TSR, Daugpilio raj.)“ (Daugpilis, III k. stud. E. Zakutajeva), „Azerbaidžanų kalbos žodžiai gyventojų rusų tarmėse“ (Baku, II k. stud. S. Seidraeva; moksl. vad. vyr. dėst. G. Aslamovas).

Pasibaigus konferencijai, iš Rostovo nuo Dono atvykusios studentės katedros nariams ir studentams perskaitė įdomius pranešimus: „Kalbos kultūros ugdymo pradinėje mokykloje būdai“ (III k. stud. J. Želgokova), „Leksiniai-gramatiniai būdvardžių skyriai“ (IV k. stud. A. Rodionova), „Jaunesniųjų klasių mokinio aiškinamasis žodynas“ (III k. stud. I. Grigorjeva).

1966 m. gruodžio 15 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo taryboje Jurkėnas Juozas, Kosto s., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Senieji dvikamieniai asmenvardžiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raštuose“.

Darbo vadovas – doc. filol. m. kand. V. Kostelnickis. Oficialieji oponentai: filol. m. dr. prof. M. Židovič ir doc. filol. m. kand. V. Mažiulis.

Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Rusų kalbos katedra.

Taryba gavo Šiaulių K. Preikšo v. pedagoginio instituto Rusų kalbos ir literatūros katedros teigiamą atsiliepimą.

J. Jurkėno disertacijoje nagrinėjami senieji lietuvių dvikamieniai asmenvardžiai, užrašyti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės rašytiniuose paminkluose: Vilniaus archeografinės komisijos leidžiamuose aktuose, Lietuvos metrikoje ir kt. Darbe panaudota daug kitų indoeuropiečių tautų onomastinės medžiagos: Tupikovo „Senųjų rusų tikrinių vardų žodynas“, Förstemano „Senųjų vokiečių vardų knyga“, Trautmano „Senieji prūsų asmenvardžiai“, Tašyckio „Seniausieji lenkų asmenvardžiai“, Ficho „Graikų asmenvardžiai“ ir kt.

Ižanginėje dalyje kalbama apie asmenvardžių tyrinėjimo specifiką ir pagrindinius darbo principus.

Skyriuje „Lietuviškų vardu perdavimo slaviškuose paminkluose klausimas“ iki šiol žinomi lietuviškų garsų perteikimo dėsningumai papildomi nauja medžiaga, originaliai aiškinamas diftongo *au* pakeitimas į *ol*.

Pagrindinėje darbo dalyje išskiriami senųjų dvikamienių asmenvardžių komponentai, pateikiama visa eilė naujų etimologijų, pavyzdžiui, naujai aiškinama komponentų *Bar-*, *Bir-*, *Bur-*, *Jo-* ir kitų kilmė. Surasta nemaža įdomių atitikmenų kitų indoeuropiečių tautų antroponiminėse sistemose, pvz., liet. *Viz-bar-as*, lenkų *Wsze-bor*, sanskr. *Viśvam-bhara*; liet. *Vis-mil-as*, lenkų *Wsze-mił*, graikų *πάμ-φιλος*, sen. vokiečių *Ala-liub* ir kt.

Nagrindėdamas lietuviškų dvikamienių vardu tipus, disertantas išaiškino, kad didžioji asmenvardžių struktūrinių tipų dalis yra tokia pat, kaip ir kitose indoeuropiečių tautų antroponiminėse sistemose. Darbo autoriui pavyko surasti iki šiol nežinomas struktūras lietuviškų asmenvardžių, pvz., vardu, turinčių savo sudėtyje net tris komponentus: *Ges-mon-tant-*, *Ei-tauto-vil-*. Darbe nurodomi kai kurie vėlesnės darybos asmenvardžių tipai, būdingi tik lietuvių antroponimikai, pvz., dvikamieniai asmenvardžiai, sudaryti iš krikščioniško vardo ir senųjų vardu komponento: *Jon-vil-*.

Jurkėno disertacija yra svarbi gairė lietuvių asmenvardžių tyrinėjimo srityje. Darbas yra reikšmingas ir bendrai lyginamosios antroponimikos mokslo vystymui.

Disertacijoje pateikta nemaža įdomios medžiagos, kuri gali būti panaudota, nagrinėjant lietuvių istorinės dialektologijos ir lietuvių kalbos istorijos klausimus.

Pagrindinės disertacijos mintys paskelbtos straipsniuose¹¹.

E. Eidukaitienė

¹¹ Программа и тезисы межреспубликанской конференции по изучению лексики старобелорусских письменных памятников XV—XVII вв., Вильнюс, 1964; Тезисы докладов научно-методической конференции, посвященной 25-й годовщине Советской власти в Литве, Шяуляй, 1965; Тезисы докладов научно-методической конференции преподавателей, Шяуляй, 1966; *Kalbotyra*, t. XIII, 1965; t. XV, 1967.